

Sygn. akt I ACa 140/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Joanna Kurpierz SO del. Ewa Solecka (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 15 maja 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Gminy (...)

przeciwko Skarbowi Państwa-Dyrektorowi Okręgowego Urzędu Górniczego w (...)

o naprawienie szkody

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 18 listopada 2014 r., sygn. akt II C 321/14

prostując zawarte w rubrum zaskarżonego wyroku oznaczenie strony powodowej przez wskazanie, że jest nią Gmina (...),

- 1) oddala apelację;
- 2) nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

IACa 140/15

UZASADNIENIE

Powódka Gmina Miasto (...) wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego w (...) kwot: 1 702 041,67zł i 153 237,42zł. z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

Pozwany Skarb Państwa - Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w (...) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego - Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7200 zł. tytułem kosztów zastępstwa procesowego Skarbu Państwa.

Rozstrzygnięcie powyższe Sąd oparł na następujących ustaleniach i zważeniach:

Bezspornym w sprawie było, że do zapadliska jakie powstało w ścisłym centrum miasta (...) w dniu 16 kwietnia 2010r. doszło w obszarze działalności górniczej prowadzonej przez Kopalnię Węgla Kamiennego (...) w (...).

Dnia 1 marca 1993r. została utworzona (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w R.. Spółka powstała w wyniku przekształcenia ośmiu przedsiębiorstw państwowych jakimi były kopalnie węgla kamiennego. Jednym z takich przedsiębiorstw była Kopalnia Węgla kamiennego (...) w (...). Przedmiotem przedsiębiorstwa Spółki było m.in. wydobywanie i przeróbka, węgla kamiennego metanu i innych kopalin towarzyszących.

Z dniem 15 lipca 1993r. postawiono w stan likwidacji zakład górniczy pod nazwą Kopalnia Węgla Kamiennego (...) w (...). Likwidację tego zakładu górniczego przeprowadzić miała (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w R.. Termin zakończenia likwidacji określony został na dzień 31 grudnia 1995r. Spółka ta miała również usuwać ujawniające się szkody górnicze w okresie likwidacji kopalni oraz kontynuowane po 1995r .

Dnia 1 lutego 2003r. zawarta została umowa zbycia przedsiębiorstwa na mocy której (...) Spółka Akcyjna jako zbywca przeniosła na (...) Spółkę Akcyjną jako nabywcę zorganizowany zespół składników materialnych i niematerialnych stanowiących przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55 (1) k-c. w skład którego weszły: Kopalnia (...), Kopalnia (...), Kopalnia (...), Kopalnia (...) oraz Zakład (...) w Z.. Strony zgodnie ustaliły, że nabywca nie przejmuje, w rozumieniu art. 519 k.c., ani w żaden inny sposób nie przechodzą na nabywcę zobowiązania (długi) zbywcy związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa będącego przedmiotem umowy oraz, że za zobowiązania te nabywca ponosić będzie odpowiedzialność określoną w art. 526 k.c. i w innych przepisach regulujących odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa .

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 96 ustawy z dnia 4 lutego 1994r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005r., Nr 228, póź. 1947 z późn. zm.) w razie braku przedsiębiorcy odpowiedzialnego za szkodę albo jego następcy prawnego, roszczenia określone niniejszym działem przysługują przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez właściwy miejscowo organ nadzoru górniczego.

W sprawie ustalonym zostało, że przedsiębiorcą z działalnością którego powód wiąże szkodę górniczą była Kopalnia Węgla Kamiennego „(...)”, która weszła w skład (...) Spółki Akcyjnej w R. w wyniku jej przekształcenia jako przedsiębiorstwa państwowego wraz z innymi siedmioma kopalniami węgla kamiennego w spółkę akcyjną oraz przez tą spółkę, jako jej zakład' górniczy, została zlikwidowana. W tej zatem sytuacji, owa spółka akcyjna pod firmą (...) to podmiot odpowiedzialny za szkodę.

(...) Spółka Akcyjna w (...) nabyła od zbywcy (...) Spółki Akcyjnej w R. zespół składników materialnych i niematerialnych, stanowiących przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55 ¹ k.c. oraz że na mocy art. 526 k.c. jako nabywca ponosić będzie odpowiedzialność za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa będącego przedmiotem umowy (odpowiednikiem art. 526 k.c. jest obecnie art. 55 ⁴ k.c.). Jeżeli zatem zobowiązaniem związanym z prowadzeniem przedsiębiorstwa będącego przedmiotem umowy jest zobowiązanie powstałe wskutek wyrządzenia szkody, kwalifikowanej przez powoda jako związanej z działalnością górniczą, to nabywca (...) Spółka Akcyjna, jako następca prawny, jest tym przeciwko komu powód winien skierować swoje roszczenie. Pozostaje bez znaczenia, kiedy zlikwidowano jeden z zakładów górniczych wchodzących w skład (...) Spółki Akcyjnej w R., skoro zbywcą była osoba prawna, spółka akcyjna, która miała również usuwać ujawniający się szkody górnicze w okresie likwidacji kopalni oraz kontynuowane po 1995r.

Sąd Okręgowy uznał zatem, że pozwany nie jest w sprawie legitymowany biernie. Brak biernej legitymacji procesowej skutkuje oddaleniem powództwa, bez podjęcia merytorycznej oceny, czy jest ono usprawiedliwione tak co do zasady jak i wysokości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Powódka wniosła apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, ewentualnie o jego zmianę przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania .

Zaskarżonemu orzeczeniu powódka zarzuciła :

obrazę prawa procesowego mającą istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, tj.:

1.1. Art. 233 § 1 KPC polegającą na przekroczeniu przez Sąd I instancji granic swobodnej oceny materiału dowodowego poprzez:

1.1.1. zaniechanie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, w tym ustalenia, że w wyniku zlikwidowania KWK (...) na podstawie decyzji Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 lipca 1993 r. nr 100/93/og oraz zawarcia umowy sprzedaży przedsiębiorstwa wchodzącego w skład (...) S.A. na rzecz (...) S.A. (w akcie notarialnym sporządzonym w dniu 1 lutego 2003 r. przez notariusza G. M., Rep. (...)) na rzecz (...) S.A. przeniesione zostały prawa i obowiązki (...) S.A. wyłącznie odnoszące się do składników majątkowych określonych w § (...) umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zaś wśród tych składników nie zawierał się zakład górniczy KWK (...);

1.1.2. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, tj. na uznaniu przez Sąd, że istnieje przedsiębiorca lub jego następca prawny, który jest zobowiązany wobec Powoda do naprawienia powstałej szkody górniczej, podczas gdy ustalenia te nie dają się pogodzić z treścią dokumentów: aktu notarialnego sporządzonego w dniu 1 lutego 2003 r. przez notariusza G. M. (Rep. (...)) oraz decyzji Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 lipca 1993 r. nr 100/93/og, z których wynika iż na rzecz (...) S.A. przeniesione zostały prawa i obowiązki (...) S.A. wyłącznie odnoszące się do składników majątkowych określonych w § (...) umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zaś wśród tych składników nie zawierał się, nieistniejący w dniu 1 lutego 2003 r., zakład górniczy KWK (...);

1.1.3. niewskazanie jednoznacznego kryterium oraz merytorycznych i rzeczowych argumentów mających w sposób przekonujący potwierdzić trafność dokonanej przez Sąd oceny w przedmiocie uznania, dokumentów: aktu notarialnego sporządzonego w dniu 1 lutego 2003 r. przez notariusza G. M. (Rep. (...)) oraz decyzji Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 lipca 1993 r. nr 100/93/og za wiarygodne bądź ich zdyskwalifikowania w zakresie wynikającej z tych dokumentów okoliczności, iż na rzecz (...) S.A. przeniesione zostały prawa i obowiązki (...) S.A. wyłącznie odnoszące się do składników majątkowych określonych w § (...) umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zaś wśród tych składników nie zawierał się, nieistniejący w dniu 1 lutego 2003 r., zakład górniczy KWK(...);

mając na uwadze fakt, iż zakład górniczy KWK (...) został zlikwidowany z dniem 31 grudnia 1995 r. zgodnie z treścią decyzji Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 lipca 1993 r. nr 100/93/og, to skonstatować należy, iż w dniu sporządzania aktu notarialnego sprzedaży przedsiębiorstwa w skład przedsiębiorstwa (...) S.A. nie wchodził zakład górniczy, z którym w sposób odrębny można wiązać odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu zaistniałej szkody górniczej. Tym samym zobowiązanie odszkodowawcze (...) S.A. z tytułu zaistniałej szkody górniczej na obszarze Miasta (...) odnosiło się wyłącznie i bezpośrednio do tejże spółki, zaś ewentualna sukcesja tego zobowiązania mogłaby nastąpić tylko przy zaistnieniu sukcesji uniwersalnej tejże spółki, która zgodnie z treścią wspomnianego aktu notarialnego (oraz wynikającej z art. 55⁽¹⁾ oraz 55⁽²⁾ KC zasady sukcesji translatywnej) nie mogła w tym przypadku mieć miejsca.

1.2. Art. 328 § 2 KPC oraz 233 § 1 KPC, poprzez nieustalenie przez Sąd I instancji podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, tj. brak wskazania przez Sąd I instancji w treści uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, tym samym wadliwe uzasadnienie przez Sąd I instancji zaskarżonego orzeczenia, niepoddające się kontroli instancyjnej, czy wyrok został wydany słusznie.

1. Obrazę prawa materialnego poprzez wadliwe zastosowanie art. 55⁽²⁾ KC w zw. z art. 55⁽¹⁾ KC polegające na przyjęciu przez Sąd I instancji, iż przeniesienie własności zorganizowanej części przedsiębiorstwa, którego składniki majątkowe zostały oznaczone w sposób enumeratywny w ramach aktu notarialnego sporządzonego w dniu 1 lutego 2003 r. przez notariusza G. M. (Rep. (...)) zawierającego umowę zbycia przedsiębiorstwa wchodzącego w skład (...) S.A. na rzecz (...) S.A., powoduje sukcesję uniwersalną wszelkich praw oraz obowiązków na rzecz (...) S.A. w tym również zobowiązań (...) S.A., jako następcy prawnego przedsiębiorstwa państwowego KWK (...) w (...), w związku z ruchem zakładu górniczego KWK „(...)”.

Co w kontekście stanowiska Sądu I instancji odnośnie niewykazania przez Powoda, iż w przedmiotowej sprawie nie istnieje przedsiębiorca odpowiedzialny za szkodę albo jego następca prawny, co skutkować mogłoby odpowiedzialnością Pozwanego opartą na art. 435 KC w zw. z art. 96 PrGiG, uzasadnia zdaniem Powoda zarzut dopuszczenia się przez Sąd I instancji:

2. Obrazy prawa procesowego mającej istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. błędnego zastosowania art. 233 § 1 KPC w zw. z art. 321 § 1 KPC polegającego na nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy poprzez przyjęcie przez Sąd, że w przedmiotowej sprawie istnieje przedsiębiorca odpowiedzialny za szkodę albo jego następca prawny, co wyłączać ma odpowiedzialność Pozwanego opartą na zasadzie art. 435 KC w zw. z art. 96 PrGiG.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja była bezzasadna.

Wbrew zarzutowi skarżącej, Sąd Okręgowy słusznie uznał, że istnieje przedsiębiorca, który zobowiązany jest do naprawienia przedmiotowej szkody górniczej (jeśli rzeczywiście jest to szkoda spowodowana ruchem zakładu górniczego), nie zachodzi więc po stronie pozwanego Skarbu Państwa legitymacja bierna, wobec braku przesłanek z art. 96 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze, które prawidłowo zostało zastosowane przez Sąd pierwszej instancji w niniejszej sprawie, z uwagi na czas powstania i ujawnienia się szkody (vide- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 75/13, OSNC 2014/7-8/75, LEX nr 1396279, Biul.SN 2013/11/13).

Powołany przepis stanowił, że w razie braku przedsiębiorcy odpowiedzialnego za szkodę albo jego następcy prawnego, roszczenia określone niniejszym działem przysługują przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez właściwy miejscowo organ nadzoru górniczego. Sytuacja taka w sprawie niniejszej nie zachodzi.

Wprawdzie nie można zgodzić się z Sądem Okręgowym co do oceny skutków prawnych dołączonej do akt umowy zbycia przedsiębiorstwa z dnia 1 lutego 2003 r. (k.56-76 akt), jednakże końcowy wniosek tego Sądu, że podmiotem zobowiązanym do naprawienia przedmiotowej szkody jest (...) Spółka Akcyjna w (...) okazał się słuszny, co stało się możliwe do stwierdzenia w oparciu o ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Apelacyjny z urzędu, o czym niżej.

Nie budziło wątpliwości, że z mocy aktu przekształcenia przedsiębiorstw państwowych w spółkę akcyjną z dnia 1 marca 21993 r. (...) Spółka Akcyjna w R. jako osoba prawna, utworzona z przekształcenia m.inn. przedsiębiorstwa państwowego KWK (...), przejęła także zobowiązania wymienionej kopalni z tytułu szkód górniczych. Określenie obowiązków (...) SA jako likwidatora KWK (...) wynikające z decyzji Ministra Przemysłu i Handlu z 14 lipca 1993 r. stanowiło tylko potwierdzenie i doprecyzowanie tej powinności (k. 43-55,236 akt).

Z treści §3 ust.1, ust.2b, §4 ust.3 umowy zbycia przedsiębiorstwa z dnia 1 lutego 2003 r. wynika, iż na nabywcę - (...) SA w (...) przeniesiona została tylko część składników materialnych i niematerialnych przedsiębiorstwa zbywcy (art.55¹ kc), czyli (...) SA w R., nie obejmująca aktywów lub pasywów związanych z dawną KWK (...). Przedmiotowym aktem notarialnym nie doszło do całkowitego zbycia przedsiębiorstwa; (...) SA w R. nie zakończyła w tym momencie swej działalności, co jest faktem notoryjnym. A zatem, na skutek powołanej czynności prawnej (...) SA w (...) nie stała się następcą prawnym przedsiębiorcy odpowiedzialnego za szkodę w rozumieniu art.96 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (k.56-76 akt).

Nastąpiło to natomiast w wyniku połączenia (...) SA w (...), (...) SA w R., (...) SA w B., (...) SA w G., (...) SA w T. i (...) SA w R., do którego doszło w 2004 r., przy czym połączenie przeprowadzone zostało przez przeniesienie całego majątku spółek przejmowanych na rzecz (...) SA w (...) - jako spółki przejmującej (vide- informacja z KRS Nr(...)z 15 maja 2015 r.- ujawniona na rozprawie apelacyjnej w dniu 15 maja 2014 r.).

Tym samym, (...) SA przejęła także wszystkie zobowiązania prawne (...) SA w R., której stała się następcą prawnym - w tym odpowiedzialność za szkody wywołane działalnością górniczą KWK (...) jako jednego z przedsiębiorstw, z których (...) SA została utworzona, i którą zlikwidowała.

W świetle powyższego, skoro obecnie istnieje następcą prawny przedsiębiorcy odpowiedzialnego za szkodę (czyli zlikwidowanej KWK (...)), nie zachodzą przesłanki z art. 96 dawnej ustawy Prawo geologiczne i górnicze, a więc powódce nie przysługuje roszczenie o naprawienie szkody przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez właściwy miejscowo organ nadzoru górniczego. Zasadnie zatem powództwo zostało oddalone z powodu braku legitymacji biernej pozwanego.

Wobec powyższego, skoro zaskarżone orzeczenie jest trafne i zgodne z prawem, apelacja podlegała oddaleniu. Sąd Apelacyjny orzekł zatem jak w sentencji, na mocy art. 385 kpc. Mimo, iż to po stronie pozwanego leżało wykazanie, iż nie jest biernie legitymowany w sprawie - co podnosił, dowód w tym zakresie (z treści KRS Nr (...)) Sąd Apelacyjny przeprowadził z urzędu, na mocy art. 382 kpc oraz art. 232 zd.2 kpc w zw. z art.391§1 kpc. Dlatego też w punkcie 2) sentencji na mocy art.102 kpc nie obciążono przegrywającej sprawę powódki kosztami postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny uznał bowiem, że brak należytej staranności po stronie reprezentującej Skarb Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa odpowiada pojęciu wypadku szczególnie uzasadnionego w rozumieniu powołanego przepisu.

Oznaczenie strony powodowej w rubrum zaskarżonego wyroku było błędne, wobec czego zachodziła potrzeba jego sprostowania (art. 350 § 3 kpc). Powódką jest Gmina Miasta (...), którą Prezydent Miasta reprezentuje, natomiast wcześniejsze określenie powódki (dokonane zresztą przez jej pełnomocnika) stwarzało wrażenie, iż chodzi o Prezydenta Miasta jako statio fisci Skarbu Państwa.